

Column: Vergeet het kind niet als je de wereld wilt verbeteren

6e jrg. nr. 1, januari 2019

Beelden van kinderen die het slachtoffer zijn geworden van oorlog en geweld, dringen zich voortdurend aan ons op. Ella, een getraumatiseerd meisje, kijkt panisch in de camera. Zij zit in een vluchtelingenkamp waar de UNHCR probeert er nog iets van te maken. Haar beeld doet een beroep op onze vrijgevigheid. Wellicht kan met geld de eerste nood voor dit soort kinderen en al die andere vluchtelingen enigszins gelenigd worden, maar voor die miljoenen kinderen en hun ouders is een toekomst weggelegd waarin angst en nachtmerries hun leven voorlopig zullen tekenen. Mocht het hen al lukken ergens een veilige plaats te bereiken, dan wacht hen waarschijnlijk vele jaren van angst en onzekerheid. Hoelang kun je het uithouden in de modder van Lesbos, hoelang zullen Europese regeringsleiders hun beloften niet nakomen? Zelfs wanneer je eenmaal veilig als asielzoeker in Nederland bent aangekomen, zul je nog jaren in onzekerheid leven. Natuurlijk mag je alvast aan je toekomst bouwen: je gaat naar school, je leert Nederlands, je doet je best en haalt goede scores, je mag doorstuderen. Maar je weet nog steeds niet of je mag blijven. Gelukkig geeft de rechter jullie gelijk, tot tweemaal toe. Even gloort de zekerheid, maar die wordt snel de bodem in geslagen want de staat gaat in beroep. Veiligheid en zekerheid zullen we je niet bieden, die moet je gaan zoeken in dat andere land.

Vergeet het kind niet als je de wereld wilt verbeteren. Een uitspraak van Janusz Korczak, een Joods-Poolse kinderarts en pedagoog, grondlegger van de rechten van het kind. Zelf werd hij in 1942 samen met tweehonderd kinderen in Treblinka slachtoffer van de waanzin waartoe de mensheid in staat blijkt te zijn. Volwassenen denken de wereld te moeten verbeteren door nieuwe wetten en decreten; zij starten er zelfs een oorlog voor met het idee dat dit rechtvaardig kan zijn; het doel heiligt de middelen.

Vergeet het kind niet.... Zou dit een rol spelen bij de beslissing om een oorlog te beginnen in Jemen of Syrië, om vluchtelingen de toegang te weigeren tot Europa of hen het land uit te zetten, om wetten en regels te maken die kinderen die hier geboren zijn na negen jaar nog het land uit te sturen?

Mochten machthebbers wel aan het belang van kinderen denken, dan zouden ze waarschijnlijk andere besluiten nemen. Ook in de Nederlandse politiek kunnen andere beslissingen worden genomen als het leven van kinderen centraal komt te staan.

Wat is de ondertekening van het VN-Kinderrechtenverdrag eigenlijk waard? Kinderen die hier geboren zijn en opgegroeid, wiens ouders toevallig niet over de goede papieren beschikken, worden van hun bed gelicht en het land uitgezet.

Rechtvaardigheid is niet uitsluitend een juridisch begrip en komt niet tot stand door het strikt toepassen van wet- en regelgeving. Het hangt samen met ons waardenpatroon. Wanneer barmhartigheid en de rechten van kinderen niet op de eerste plaats staan, dienen wij ons af te vragen of onze politiek wel deugt.

Binnen de huidige politiek moet het belang en de stem van kinderen serieus genomen worden. Waarom? Omdat kinderen volwaardige mensen zijn, en kwetsbaar en helaas sterk afhankelijk van de grillen van volwassenen, inclusief van politici.

Dietrich Bonhoeffer schreef ooit: "De toets voor de morele gesteldheid van een samenleving is wat ze voor haar kinderen doet."

Om met de woorden van een parlementariër te eindigen, vraag ik me voor 2019 af: "... Ja, DUS?"

Column: Hoe passend kan het zijn?

6e jrg. 2, april 2019

"Het lijkt wel of er bij ons op school ieder jaar meer komen", verzuchtte een lerares. En zij bedoelde: meer bijzondere kinderen, kinderen waar "iets mee is", waar we niet goed van weten hoe we er mee om moeten gaan. Als we nu maar weten wat het is of wat het kind heeft... We vermoeden dat we in dat geval de oplossing binnen handbereik hebben: als de diagnose gesteld is kun je er een therapie op los laten of misschien wel medicijnen!

Zouden er werkelijk steeds meer kinderen met afwijkingen of stoornissen rondlopen anno 2019? Het zou best kunnen. Hoewel, misschien waren die kinderen er altijd al, maar viel dat allemaal niet zo op en konden die kinderen meestal hun weg nog wel vinden. Misschien stellen we nu veel te hoge eisen waar steeds meer kinderen niet aan kunnen voldoen, of stellen we juist te weinig eisen? Hoe zou het nou toch komen dat er steeds meer kinderen het etiket "autisme" krijgen of "iets in het autistisch spectrum"?

Ik hoorde laatst een verklaring die mij wel plausibel leek. In onze samenleving worden kinderen van jongs af aan gebombardeerd met een ontstellende hoeveelheid prikkels. Het aantal indrukken dat een kind op 4-jarige leeftijd al achter zijn kiezen heeft is tien keer de hoeveelheid prikkels die zijn overgrootvader in zijn hele leven te verwerken kreeg. Dit kunnen de meeste hersentjes wel aan, die zijn heel flexibel: de evolutie zorgt voor de nodige aanpassing. Maar een behoorlijke categorie kinderen kan dit niet zomaar verwerken en ontwikkelt een afweermecanisme: die schermen zich af voor al die prikkels, zij bouwen een pantser om zich heen om al die stress niet toe te laten. Gewoon een fantastische manier van overlevingsgedrag! En dat noemen wij dan een handicap: autistisch spectrum! Misschien is het juist wel een kwaliteit in plaats van een afwijking. Een mechanisme om je concentratie te ontwikkelen: niet ieder kind ontwikkelt "Multi-tasking".

Wist je trouwens dat in de omgeving van Eindhoven autisme blijkbaar vaker voorkomt dan in de rest van Nederland? Dat komt omdat daar veel "techneuten" wonen waar

Philips zijn imperium op heeft gebouwd. Die kwaliteit van doelgerichte concentratie is erfelijk!

Het onderwijs staat de laatste jaren bol van het begrip "passend". Kinderen vinden hun eigen afweermechanismen om het 'passend' te maken. Er zijn ook kinderen die heel onrustig worden van al die stress in onze samenleving: zij ontladen in hyperactief gedrag.

Vanuit de orthopedagogiek weten we dat het aantal kinderen met wezenlijke afwijkingen beperkt is: hooguit 3 á 5%. Met de rest is niets aan de hand, zij zijn uniek. Er is wel iets aan de hand met hun omgeving en daarom ontwikkelen zij dit speciale (overlevings)gedrag. Het wordt dus hoog tijd dat wij de omgeving weer passend maken voor kinderen... en als de rest van de wereld doordraait kunnen we daar toch in ieder geval op school voor zorgen!

Arie de Bruin

Column "Meester, dit gebeurt nou niet meer, hè"

6e jrg. nr 3, juni 2019

In een halve kring staan ze bij een oud muurtje tussen de wolvenkrabbers op de Kop van Zuid in Rotterdam. Kinderen van groep 7 en 8, kinderen wiens ouders uit alle hoeken van de wereld naar deze stad zijn gekomen om er een nieuw leven op te bouwen. Zoals er al vele eeuwen mensen naar Nederland kwamen: Joden uit Portugal of uit Polen of Duitsland, Hugenoten uit Frankrijk, zeelieden en hun families uit allerlei havensteden.

De juffrouw heeft verteld over de Tweede Wereldoorlog en nu staan zij bij een glimmende halve cirkel waar 686 namen op staan van kinderen in de leeftijd van 0 tot en met 12 jaar die toen met hun familie vanaf deze plaats zijn weggevoerd en allemaal vermoord werden. Namen en leeftijden van kinderen die net zo oud zijn als zij nu, of veel jonger. "Kijk, hier... dit kind was maar 3 maanden... en hier 2 jaar... en hier... ik heb de naam gevonden van 'mijn' kind!" De kinderen hebben op school gewerkt aan het project "Jij hoort op onze school", waarbij zij een aantal namen van Joodse kinderen hebben geadopteerd en onderzocht hebben wat er met hen is gebeurd. Kinderen die in dezelfde stad woonden, soms in dezelfde wijk, soms zelfs in dezelfde straat. En nu staan zij bij het muurtje waar vroeger Loods 24 was, de verzamelplaats voor de Joden die vanuit Rotterdam en omgeving werden weggevoerd. Een loods bij de Spoorweghaven; handig voor de nazi's, want daarvandaan konden die mensen vrij geruisloos per trein of per schip worden weggevoerd. Een industrieterrein en er woonden nauwelijks mensen; daar waar nu het Manhattan aan de Maas in Rotterdam is ontstaan.

"Was het écht hier? En moesten de baby's dan ook mee? En oma's en opa's? En hadden ze dan allemaal al zo'n gele ster?"

"Ja, hier gebeurde dat. En van hier gingen de meesten per trein naar Westerbork en daarna door naar Auschwitz, of Sobibor of naar andere kampen. Alleen dit muurtje en die

oude boom die er nog steeds staat, hebben het gezien. Hier heeft Marianne Reens gestaan met haar zusje, vol spanning over wat er zou gebeuren? Misschien heeft ze gehuild en heeft haar moeder haar getroost... Marianne, dat meisje van de foto."

Natuurlijk, tijdens de les hebben zij al gehoord over de bordjes Verboden voor Joden, over de Jodenster, over de razzia's en over concentratiekampen, maar nu is het ècht. Hier gebeurde het! En waarom? Alleen omdat die kinderen toevallig Joods waren of Roma. En als je nu toevallig Turks of Surinaams ben,

of Marokkaans, of Kaapverdisch.... De kinderen hebben allemaal voorbeelden van de discriminatie die zij zelf anno 2019 regelmatig ervaren in hun stad.

De namen van al die kinderen op het Joods Kindermonument staan niet op alfabet, ze staan allemaal door elkaar. Dat heeft de ontwerper met opzet gedaan. Je moet echt goed zoeken, en je ogen dwalen langs Hetty Cohen 2 jaar, Sara Walvis 10 jaar, David Pomeranc 3 maanden, Arnold Bosman 8 jaar....

"Kijk hier... hier staat 'ons' kind: Arie Schelvis! Hoi, hoi, we hebben hem gevonden!"

"Kijk, die is net zo oud als ik. Wat een rare achternaam. Meester, is dat een echte Joodse naam? Zijn ze allemaal dood gemaakt?"

En ik vertel van het weeshuis aan de Mathenesserlaan in Rotterdam. Ja, ook die kinderen werden allemaal met hun begeleiders weggevoerd. Korczak was de enige niet....

Op 8 oktober 1942 namen de nazi's tien kinderen uit het weeshuis mee, waaronder zes Duitse kinderen. Na een nacht in loods 24 werden zij naar Westerbork gebracht. Op 26 februari 1943 werden de overige wezen via de loods naar Kamp Westerbork gedeporteerd. Het merendeel van deze kinderen werd naar Sobibór gedeporteerd, waar ze op 5 maart 1943 werden vermoord.

"Meester, dit gebeurt nou niet meer hè?"

"Ach meisje, laten wij er met z'n allen maar voor zorgen dat het nooit meer kàn gebeuren!"

Het Joods Kindermonument en het muurtje van Loods 24 aan het Stieltjesplein in Rotterdam-Zuid. Jaarlijks wordt hier op 30 juli om 20.00 uur een herdenking gehouden. In 1942 vertrok op deze datum de eerste trein richting Westerbork.

(Arie de Bruin)

Column Elk kind heeft recht op zijn eigen dood.

6e jrg. nr. 4, oktober 2019

Een uitspraak van Janusz Korczak, de Joods-Poolse pedagoog die als directeur van een Joods weeshuis in Warschau in 1942 samen met tweehonderd kinderen en enkele begeleiders werd vergast in Treblinka. In eerste instantie zou men denken dat die uitspraak een protest was tegen de praktijken van de nazi's, maar Korczak schreef dit al rond 1920, lang voordat er sprake was van massale deportaties en moordpartijen op Joodse en andere kinderen.

Korczak is één van de belangrijkste grondleggers van de rechten van het kind. Hij formuleerde tijdens de verschrikkingen van de Eerste Wereldoorlog zijn Magna Charta voor de rechten van het kind, waarin onder meer dit recht is opgenomen. Deze uitspraak was vooral paradoxaal bedoeld: een kind heeft recht op zijn eigen leven, en daarmee ook op zijn eigen dood. Bewust formuleerde hij het zo. Bij het leven hoort immers de dood. Hij verzette zich tegen een pedagogiek waarin kinderen gezien worden als onaffe, onmondige wezens die nog mens moeten worden. Een kind is een volwaardig mens en verdient als zodanig alle respect en rechten. Met alle goede bedoelingen van ouders en andere opvoeders worden kinderen vaak tot object gemaakt in plaats van het subject dat zij zijn. Er wordt voor hen beslist en vele risico's worden weggehaald bij het kind. "Uit angst voor de dood van het kind, ontnemen we hem het leven", schrijft hij in zijn beroemde boek *Hoe houd je van een kind*.

Als kinderarts werd hij zeer regelmatig geconfronteerd met het lijden van ernstig zieke kinderen en hij verwonderde zich over de soms verrassend zorgvuldige manier waarop kinderen over hun eigen dood konden spreken. In zijn dagboek schrijft hij: "Euthanasie, het mag niet. Maar we mogen er toch wel over praten!"

In een tijd dat actieve levensbeëindiging ook voor volwassenen nog onbespreekbaar was, pleitte hij al voor het recht van elk mens en dus ook van elk kind op een waardig sterven, het recht op je eigen dood.

Des te opmerkelijker is het dat wij anno 2019 deze discussie nog steeds voeren als het om kinderen tot 12 jaar gaat. Voor volwassenen hebben wij een en ander geregeld en voor baby's tot 1 jaar en voor kinderen vanaf 12 jaar gelden wel weer aparte regels. Maar kinderen tot 12 jaar zijn van alle vormen van actieve levensbeëindiging uitgesloten, zelfs bij uitzichtloos en ondraaglijk lijden.

Waarom heeft de wetgever hier een uitzondering gemaakt? Waarschijnlijk met het argument dat kinderen tot die leeftijd nog wilsonbekwaam zouden zijn. Ook bij andere medische handelingen geldt dit. In de WGBO (Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst) staat o.m.: *Bij kinderen tot 12 jaar is de toestemming van de ouders/voogden vereist. Toestemming van het kind is niet nodig, maar deze heeft wel recht op informatie. De arts moet de voorlichting afstemmen op het bevattingsvermogen van het kind.*

Euthanasie bij jonge kinderen tot 12 jaar is altijd onmogelijk.

Waarom dit onderscheid? Omdat we in onze samenleving uitgaan van een kindbeeld, waarbij kinderen gezien worden als onvolledige mensen. Maar Korczak schrijft: "Er bestaan geen kinderen, het zijn mensen. Hun verstand heeft slechts een andere reikwijdte." Een kind hoeft geen mens te worden, dat is het al. En het beschikt over alle eigenschappen die bij het mens-zijn horen: het kan denken, het kan voelen, en elk mens heeft de Ander nodig om mens te zijn.

Kinderen hebben volwassenen nodig, zoals die hen ook nodig hebben om mens te kunnen zijn. Korczak: "Wie vraagt het kind om zijn mening en zijn instemming?"

Er zijn vele mensen wilsonbekwaam, maar dat zit 'm niet in een leeftijdsgrens. Elk mens heeft de ander nodig die hem met respect behandelt en zijn mening respecteert.

In een artikel in NRC van 30 september jl. waarin de problematiek van euthanasie voor jonge kinderen aan de orde komt, staat "Kinderartsen blijken behoefte te hebben aan een regeling die actieve levensbeëindiging voor jonge kinderen mogelijk maakt". Nee, niet die artsen maar kinderen hebben er behoefte aan, en zij hebben er recht op!

In het genoemde artikel wordt gesproken over het belang van overleg met de ouders.

"Ouders willen dat hun kind waardig sterft. Dat is het enige wat ze nog voor hun kind kunnen doen." Natuurlijk willen ouders dat, maar het gaat er ook om wat het kind wil! We zullen moeten leren om met de kinderen zelf te durven praten en naar hen te luisteren. Leeftijdsciscriminatie is hier niet op zijn plaats.

Om met Korczak te eindigen: 'Children are not the people of tomorrow, but are people of today. They have a right to be taken seriously, and to be treated with tenderness and respect'.

Arie de Bruin